

Панько (1893)
Грінченко Борис Дмитрович

Панько останній ускочив у дерев'яний великий цебер до чотирьох товаришів і гукнув машиністу:

— Пускай!

Цебер почав спускатися в шахту спершу тихо, а далі все швидше й швидше. Він хитався на всі боки, і шахтарі повинні були часом відпихатися від стін, щоб не вдаритись об їх, — тоді б усі сторч головою могли полетіти в шахту з розбитого цебра. Але шахта була не глибока; чорні стіни промайнули швидко, й шахтарі вже були на дні.

— Ну, вилазь! — сказав Панько й сам вискочив перший, держачи в руках динамітові патрони. Товариші почали вилазити за їм з струментом у руках.

Зараз же біля сторчової шахти пробивано новий хідник. Але величезна брила кам'яна, зустрівшись на дорозі, не давала йти далі.

Шахтарі мусили розбити цю каменюку динамітом.

За кілька ступнів вони були вже там, де треба.

Нахилиючись, вони пройшли, — чи, мабуть, краще сказати — пролізли у почату нору.

Там було мокро й темно. Дві лампи шахтарські, блимаючи, освічували чорні стіни і не менше чорні шахтарські обличчя, тільки зуби та очі білили на тих арапських обличчях.

Робітники почали оглядати камінь.

— Ну, з їм буде морока! — промовив один.

— Та здоровий! — додав другий.

— То нічого, що здоровий, а ось подивимось, як його пробивати, — сказав Панько. — Ану лиш давай свердел!

Почали вертати камінь, б'ючи по свердлу молотком: камінь мало подавався.

— І що б було кращий струмент узяти! — сердився Панько, що порядкував ділом. — А то цим — до вечора не зробиш дірки.

— Та й вечір недалеко, — озвався хтось.

— І добре, бо вже й кістки болять на цій чортовій роботі, — додав один шахтар.

— Не журись! — одказав молодий високий парубок, — зате завтра неділя, погуляємо!

— Погуляємо! — трохи зло відказав йому чоловік з бородою. Він приходив на роботу з села і

мав сьогодні йти додому, несучи свій заробіток сім'ї. Парубок же той жив на шахті і всі гроші витрачав на себе. Перший був порядний господар і не міг бути прихильний до шибайголови шахтарської.

— Погуляємо! Вам усе тільки б гульки справляти! За гульками й діла не знаєте.

— А якого я діла не знаю? — розсердився парубок.

— А от такого, що тебе посилено взяти путящого струменту, а ти взяв казна-що.

— Велике лихо! — відмовив парубок. — Як треба буде, то підіймусь та й візьму кращий.

— А воно й справді треба взяти, — промовив Панько. — Ану лиш добудь!

— Круть-верть — зараз буде! — сказав парубок. — Ходім, Семене!

Другий парубок, той, що лаяв роботу, пішов з їм до цебра.

Три шахтарі посідали, прихилившись спинами до каменяки. Двоє почали зараз же крутити цигарки і позакурювали їх від лампи, що причепили збоку на стіні.

Панько не курил. Він дуже втомився. Сьогодні йому було багато роботи. Хотілося відпочити. Поки товариші курили й розмовляли, він мовчки сидів, приплющивши очі. Залюбки згадував, що сьогодні піде додому, обмиється, відпочине й побуде в своїй сім'ї. Сім'ї всього — жінка молода та маленький син, років три йому було. Влітку Панько хліборобив, а взимку заробляв по шахтах. Цей заробіток давав йому змогу не вбожити, ще трохи й підправляти своє господарство.

Він тепер думав про свою теплу чистеньку хатку. Вона так і в'являлась йому, а серед неї Одарка. І обличчя в Одарки так наче всміхнулося до нього. Якесь любе, лагідне почування обняло Панька, і йому так схотілося швидше туди, до неї й до сина. Ну, Данько запевне спатиме, як він прийде, але завтра вже ж спитається:

— А со мені татко принесла з сахти?

Чудний! Завсігди з матір'ю, чує, як на неї кажуть «вона», то й собі на всіх, — і на чоловіків, і на жінок, — почав казати «вона». Треба буде взяти йому в крамниці яку канхветину. Бо так тобі любо обніме за шию та й каже:

— А со принесла?

А Одарка дождатиме його, хоч як пізно він прийде, — вона не ляже...

Усміх осяйнув умазане в сажу чорне обличчя Панькове. Йому знову схотілося побачити Одарку зараз біля себе... Ні, самому бути зараз біля неї...

— А ось і ми! — гукнув голос мало не над самим Паньком.

Панько розплющив очі. Парубки вже вернулися з струментом. Треба було робити. Трохи нехотя відірвався Панько від своїх мрій і встав.

З новим струментом робота пішла краще. Але все як каменяка подавалася погано, бо дуже тверда була.

— Та ну його к бісу, — всі руки обшмугляві — промовив чоловік з бородою, спускаючи руку з молотком. — Буде й стільки!

— Не глибоко буде, не розірве враз, — сказав Панько.

— Дарма, — удруге можна, коли треба буде.

Панько позастромлював у попровірчувані дірки патрони.

— Ну, хлопці, гайда в цебер! Я зараз позапалюю гноти.

Чотири шахтарі пішли до цебра, покинувши Панька запалювати. Парубок зачепив старого:

— А що, от і приніс, що треба, й не загаялись.

— Мовчи вже! Про тебе й кури сокочуть по смітниках, що ти такий моторний, — відмовив той.

— Та про мене хоч кури сокочуть, дядьку Андрію, а про вас і того нема! — відказав парубок, улазячи в цебер.

— Га-га-га! — зареготалися шахтарі. — От так утяв!

— Утяв! — розсердився дядько Андрій, уже стоячи в цебрі в той час, як інші ще влазили.

— Утяв! Якби йому язика втяти, так ото було б добре! А то дуже довгий, — щоб не придавило коли в шахті грудякою.

Шахтарі знову зареготалися, і під регіт парубок гукнув угору:

— Піднімай!

Цебер смикнуло й піднесло вгору.

— Стій! стій! — скрикнув дядько Андрій. — А Панько?

За реготом та за спіркою шахтарі зовсім забули, що Панько мусить сісти з їми. Вони зирнули наниз і побачили Панька.

— Стій! — згукнув з усієї сили парубок.

Цебер спинився.

Панько все це бачив. Він одразу згадав, що патрони позабавано неглибоко, що гноти були короткі. Вибух мусить бути зараз — ось-ось. Коли цебер спуститься, то каміння вдарить просто на товаришів. Все це він зрозумів за одну мить.

«Що бог дасть!» — промайнуло у його в голові. І перш ніж товариші встигли гукнути, щоб спускати, він голосно крикнув:

— Піднімай!

Цебер знову смикнуло й відразу винесло нагору.

Панько повернувся, щоб кинутися набік у другий хідник.

Але саме в цю мить із темряви блисконуло яким огнем, потім ударило, і важкий гугот струсонув шахту.

Панько почув, як щось штовхнуло його в груди й кинуло вавзем.

Як дим розвіявся, товариші кинулись у шахту. Панько лежав зараз же тут, і його груди були однією великою кривавою раною...

1893. І. 17. с. Олексіївка.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/hrinchenko_borys_dmytrovych/panko